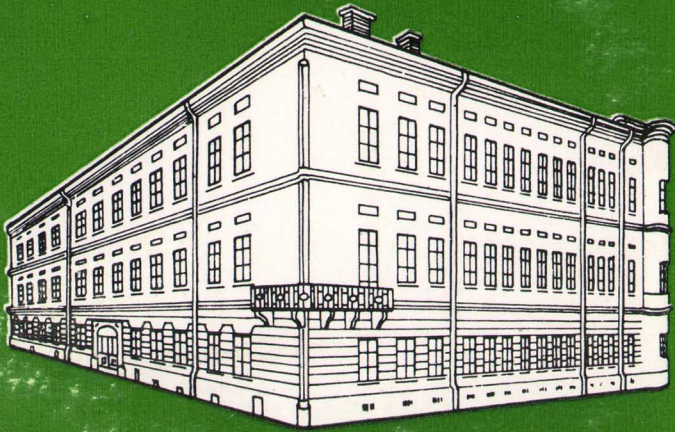

ACTA MVSEI NAPOCENSIS

32

PREISTORIE—ISTORIE VEÇHE—ARHEOLOGIE
I

1995

MINISTERUL CULTURII
MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A TRANSILVANIEI

ACTA
MVSEI NAPOCENSIS
32

PREISTORIE — ISTORIE VECHĂ — ARHEOLOGIE

I

CLUJ-NAPOCA
1995

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Dorin Alicu, Nicolae Gudca (secretar de redacție), Eugen Iaroslavschi, Gheorghe Lazarovici (redactor responsabil), Ștefan Matei, Constantin Pop.

FONDATOR : ACAD. CONSTANTIN DAICOVICIU

ACTA MUSEI NAPOCENSIS

Publicația Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei.

Orice corespondență se va adresa :

Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei.

3400, Cluj-Napoca

Str. Constantin Daicoviciu nr. 2

Tel. 004/064/19.56.77 ; 19.17.18

ACTA MUSEI NAPOCENSIS

Publication du Musée National d'Histoire de la Transylvanie.

Toute correspondance sera envoyée à l'adresse :

Musée National d'Histoire de la Transylvanie.

3400, Cluj Napoca

Rue Constantin Daicoviciu no. 2

Tel. 004/064/19.56.77 ; 19.17.18

CUPRINS

CONTENT — INHALT — SOMMAIRE

SIMPOZIOANE INTERNAȚIONALE

„Neolithic painted ceramic from the south-east Europe and its links with Anatolia”

In memoriam Nicolao Vlassa

MARIN NICA, Le groupe culturel Cârcea — Grădinile dans le contexte du néolithique balcanique et anatolien . . .	11—28
ANETA BAKAMSKA — JURAJ PAVŮK, Die rotbemalte Keramik und der Anfang der Starčevo-Kultur . . .	29—45
EUGEN COMȘA, Une agglomération de type Starčevo dans l'Ouest de la Muntenie	47—52
VASSIL NIKOLOV, Bemerkungen zur gemalten Ornamentierung auf den Tongefäßen aus Čavdar (Gruppe Kremikovici)	53—65
ZOIA MAXIM — GHEORGHE LAZAROVICI, Base de données internationale pour la culture Starčevo-Criș	67—82

„Civilisation européennes dans l'antiquité classique”

In memoriam Hadriano Daicoviciu

ADRIAN HUSAR, The celtic gods in Roman Dacia	85—94
FLORIN MEDELEȚ, Une enclume d'orfèvrerie de l'époque de Latène trouvée aux Portes de Fer du Danube	95—101
HOREA POP, Civil architecture and habitat during Latène D in the depression of Șimleu	103—118
IOAN GLODARIU, <i>Addenda</i> aux „Points de repère pour la chronologie des citadelles et des établissements daciques des Monts d'Orăștie”*	119—134
EUGEN IAROSLAVSCHI, Conduits et citernes d'eau chez les daces des Monts d'Orăștie	135—143
VASILE MOGA, Remarques sur le mur de la citadelle dace de Piatra Craivii	145—148
NICOLAE GUDEA, Über eine Tonform von Barboși mit der Darstellung einer eselköpfigen menschlichen Gestalt. Beiträge zur Kenntnis des frühen Christentums in der Provinz Moesia Inferior	149—161

Colocviul VII național de arheometrie

- IOAN MÂRZA — ZOIA MAXIM, Date petroarheologice din stațiunea Starčevo-Criș de la Gura Baciului . . . . . 165—180
(Des données pétroarchéologiques du site Starčevo-Criș de Gura Baciului) 172
- GEORGETA EL SUSI — DIANA RUSU, Raport preliminar asupra materialului faunistic din așezarea neolitică timpurie de la Gura Baciului (jud. Cluj) . . . . . 181—189
(Rapport préliminaire sur le matériel faunistique de l'établissement néolithique ancien de Gura Baciului, dép. de Cluj) 188
- DIANA RUSU, Câteva observații asupra materialului faunistic din Cluj-Napoca — Statuia „Memorandiștilor” . . . . . 119—197
(Some observations about bone material from Cluj-Napoca — Statue of „Memorandiștilor”) . . . . . 195—196
- IOAN MÂRZA, Les calcaires utilisés à la construction des citadelles daciques des Monts d'Orăștie et les carrières antiques . . . . . 199—207
- GHEORGHE LAZAROVICI — DANA POP — CĂLIN BEȘLIU — AGATHA OLARIU, Conclusions to the geochemical analyses of some cooper sources and objects . . . . . 209—230
- DOINA BOROȘ — LIVIU DĂRĂBAN — TRANDAFIR FIAT, Analiza unor monede de argint din tezaurul de la Bărbant, jud. Alba (sec. XI—XII), prin metoda analizei prin activare cu neutroni . . . . . 231—236
(Determination of silver coins from the Bărbant treasure (11th—12th centuries) through neutron activation analysis) . . . . . 234—235
- DOINA BOROȘ, Tezaurul de la Bărbant, jud. Alba (sec. XI—XII). Investigații de laborator . . . . . 237—242
(Le trésor monétaire de Bărbant, dép. de Alba (11e—12e siècles). Investigations de laboratoire) 241

Al IV-lea seminar național de etnoarheologie

„Rit și ritual funerar— ofranda funerară din morminte”

- EUGEN COMȘA, Morminte ale purtătorilor culturii Starčevo-Criș descoperite în Moldova . . . . . 245—256
(Tombs appartenant à la culture de Starčevo-Criș sur le territoire de de Moldavie) 253
- EUGEN COMȘA, Ritul și ritualul funerar al purtătorilor culturii Boian și Gumelnița din Muntenia . . . . . 257—268
(Le rite et le rituel funéraire des gens de la culture de Boian et de la culture de Gumelnița de la Muntenie) . . . . . 262—263
- DOINA IGNAT, Despre mormintele și ofranda funerară din preistoria Bihorului . . . . . 269—272
(Sur les tombes et les ofrandes funéraires dans la préhistoire du Bihor) 272
- LUCIAN BERDAN, Maska-simbol în riturile funerare . . . . . 272—278
(La masque-symbole dans les rites funéraires) 278

- ALEXANDRA COMȘA — CHRISTIAN SCHUSTER**, Unele aspecte ale practicării sacrificiului uman în prima perioadă a epocii metalelor pe teritoriul României . . . 279—288
(Einige Aspekte des Menschenopferbrauches auf dem Gebiete Rumäniens in der Bronzezeit) 285
- FLORIN MEDELEȚ**, Câmpurile de urne funerare din Banat. Unele probleme ale ritului și ritualului funerar la tracii nordici timpurii de la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului . . . . . 289—302
(Les champs des urnes funéraires de Banat) 302
- MILORAD STOJIC**, Les tombes des Triballes dans le bassin de la Morava et la partie serbe du bassin du Danube au cours du dernier quart du VI-ème de la première moitié du V-ème siècle avant J.C. . . . . 303—312
- VALERIU SÂRBU** Un nouveau type de monument sacré chez les gëto-daces . . . . . 313—330

STUDII

- MIHAI MEȘTER**, Fortificații cu șanț, val și palisadă din principalele așezări neolitice din România . . . . . 333—349
(Les fortifications à fossés, valium et palisade de principaux établissements néolithique de Roumanie) . . . . . 340—341
- FRIEDRICH RESCH — KAROL GERMANN**, Schmuck aus Spondylius — Muscheln von Parța . . . . . 351—358
- VIORICA CRIȘAN**, Așezările dacice din estul Transilvaniei în contextul schimburilor comerciale și a circulației monetare (secolele III a. Ch. — I. p. Ch.) . . . . . 359—382
(The Dacian settlements from the East of Transilvania. The trading exchanges and monetary circulation between 3rd century B.C. — 1st century A.D.) . . . . . 378—379
- SORIN COCIȘ**, Ateliere de bronzieri din Dacia romană . . . . . 383—391
(Ateliers de bronziers dans la Dacie romaine) . . . . . 387—388
- ISTVÁN DÉNES — ISTVÁN FERENCZI**, Investigarea unei porțiuni de limes din estul Daciei intracarpatică (între valea Homorodului Mic și defileul Oltului de la Tușnad) 393—400
(L'investigation d'une portion de limes dans l'Est de la Dacie romaine intracarpaticque (entre la Vallée du Homorodul Mic et le défilé de l'Olt à Tușnad) 400
- CRISTIAN GĂZDAC**, Bronzuri romane de la Gherla . . . . . 401—430
(Roman bronzes from Gherla) . . . . . 416—417
- IOAN MITROFAN — SORIN COCIȘ**, Fibulele romane de la Micăsasa . . . . . 431—450
(Les fibules romaines de Micăsasa) 438
- MATHILDA TAKÁCS — SORIN COCIȘ — AUREL RUSTOIU**, Fibule din colecțiile Muzeului Orășenesc din Aiud* 451—461
(Les fibules provenu et des collections du Musée de la ville de Aiud) 456

ANA CĂȚINAȘ, Céramique romaine dans les collections de Turda	463—471
NICOIAE-MARCEL, SIMINA, Contribuții la cunoașterea feudalismului timpuriu pe teritoriul comunei Vințu de Jos (jud. Alba)	473—489
<i>(Beiträge zur Kenntnis des frühen Feudalismus auf dem Gebiet der Gemeinde Vințu de Jos. Kreis Alba)</i>	479
FRANCISC PAP — MIHAI BLĂJAN, Tezaurul monetar de la Bărăbanț, jud. Alba (sec. XI—XII)	489—496
<i>(Le trésor monétaire de Bărăbanț, dép. de Alba (11e—12e siècles)</i>	496

RAPOARTE DE SAPĂTURI

DIANA RUSU, Analiza materialului faunistic provenit din așezările Starcevo-Criș de la Gura Baciului. Campania 1994	499—506
<i>(The analysis of the bone material from the Starcevo-Criș settlement of Gura Baciului. The campaign of 1994)</i>	505
GHEORGHE LAZAROVICI — ZOIA MAXIM — CRINA LAZO — MIHAI MEȘTER, Șantierul arheologic Iclod. Campania 1994	507—535
<i>(Le chantier archéologique de Iclod. La campagne de 1994)</i>	525—527
GHEORGHE LAZAROVICI — MIHAI MEȘTER — LIDIA DASCĂLU, Cheile Turzii 1994. Raport de cercetare arheologică și etnoarheologică	537—574
<i>(Cheile Turzii 1994. Rapport de recherche archéologique et ethnoarchéologique)</i>	559—562
NICOIAE VIASSA — ZOIA MAXIM — GHEORGHE LAZAROVICI, Descoperiri arheologice la Bernadea (partea I-a)	575—588
<i>(Découvertes archéologiques à Bernadea. I-ère partie)</i>	584—585
SORIN M. PETRESCU, Așezarea din epoca bronzului de la Ciuta (com Obreja, jud. Caraș-Severin)	589—617
<i>(Die bronzezeitliche Siedlung von Ciuta (Gem. Obreja, Kreis Caraș-Severin)</i>	595
DORIN ALICU — SORIN COCIȘ — ISTVÁN FERENCZI — ADELA PAKI — CONSTANTIN ILIEȘ, Cercetări arheologice la Cluj-Napoca. Villa rustica din Valea Chintăului. Campania 1988	619—633
<i>(Fouilles archéologiques à Cluj-Napoca. Villa rustica de la Vallée de Chintău. La campagne de 1988)</i>	624
SORIN COCIȘ — VALENTIN VOIȘIAN — ADELA PAKI — MIHAI ROTEĂ, Raport preliminar privind cercetările arheologice din strada Victor Deleu în Cluj-Napoca. I. Campaniile 1992—1994	635—652
<i>(Rapport préliminaire concernant les fouilles archéologique de Cluj-Napoca, rue Victor Delet. I. Les campagnes de 1992 à 1994)</i>	640—641

- IOAN MITROFAN, Cercetări arheologice în aşezarea romană de la Micăsasa Campania 1994 . . . . . 653—664
(Recherches archéologiques dans l'établissement romain de Micăsasa. La campagne de 1994) 656
- DORIN ALICU — VICTOR POPA — EMILIAN BOTA, Cercetări arheologice la Ulpia Traiana Sarmizegetusa. Campania 1994 . . . . . 665—719
(Archaeological researches in Ulpia Traiana Sarmizegetusa. The campaign of 1991) . . . . . 682—683

NOTE ŞI DISCUŢII

- ZOIA MAXIM, Aşezarea neolitică de la Viişoara (jud. Cluj) . . . . . 723—727
(Le site néolithique de Viişoara (dép. de Cluj)) 725
- GEZA FERENCZI — ISTVÁN FERENCZI, Aşezarea întărită din epoca bronzului de la Dealu (jud. Harghita) . . . . . 729—739
(L'établissement fortifié de l'Age du bronze de Dealu (dép. de Harghita)) 734
- MIHAI MEŞTER, Tumuli şi necropole tumulare de pe cursul inferior al Someşului Mic . . . . . 741—749
(Tumulus et nécropoles tumulaires sur le cours inférieur de la rivière Someşul Mic) 744
- ZOIA MAXIM — VIORICA CRIŞAN, Materiale arheologice din judeţul Harghita în Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei (I) . . . . . 751—759
(Archäologische Materialien aus dem Kreis Harghita im Geschichtsmuseum Siebenbürgens (I)) . . . . . 758—759
- CORIOLAN OPREANU, Aplica ornamentală a unei căşti de gladiator de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa . . . . . 761—766
(The ornamental fitting of a gladiator helmet from Ulpia Traiana Sarmizegetusa) 764
- DUMITRU PROTASE, Une pièce paléochrétienne daco-romaine découverte à Pălăţca et le problème du christianisme chez les gots de Transylvanie . . . . . 767—774
- ADRIAN BEJAN, Dovezi privind prelucrarea metalelor la Remetea Mare (jud. Timiş) în secolele VIII—X . . . . . 775—783
(Preuves attestant l'usinage des métaux à Remetea Mare (dép. de Timiş) aux 8e—10e siècles) 780
- SORIN COCIŞ — VALENTIN VOIŞIAN, Notiţe arheologice clujene (I) . . . . . 785—788
(Notes archéologiques de Cluj (I)) 786

MUZEOGRAFIE

- ANA CĂTINAŞ, Activitatea arheologică a lui Ioan Ţigăra . . . . . 791—795
(L'activité archéologique de Ioan Ţigăra) . . . . . 794—795
- CONSTANTIN POP, Muzeu şi monumente britanice. Impresii de călătorie . . . . . 797—824
(Musées et monuments de Grande Bretagne. Impressions de voyage) 824

BIBLIOGRAFII

- SORIN COCIȘ — ADELA PAKI, Bibliografia Daciei romane (V)* 1981—1989 . . . . . 827—857
(La bibliographie de la Dacie romaine (V). 1981—1989)

RECENZII

- DIETHARDT KNOPP, Die römische Inschriften Dakiens in Siebenbürgischen Unteralt-Ziibinbecken und ihr geschichtlicher Hintergrund, Bonn, 1993, serie Habelts Dissertationsdrücke: Reihe Altegeschichte, Heft 35, 365 p. + 7 planșe + 11 hărți (Nicolae Gudea) . 861—867
- DORIN ALICU — SORIN COCIȘ — CONSTANTIN ILIEȘ — ALINA SOROCEANU, Small finds from Ulpia Traiana Sarmizegetusa. I., Sarmizegetusa monograph 4, Colecția „Bibliotheca Musei Napocensis”, IX, Cluj-Napoca, 1994, (Constantin Pop) . . . . . 869—870
- DORIN ALICU, Opaițele romane. Die römische Lampen. Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Colecția „Bibliotheca Musei Napocensis”, VII, Editura „Muscion”, București, 1994 (Constantin Pop) 871
- ANDREEA FABER, Das römische Auxiliarkastell und der vicus von Regensburg — Kumpfmühl, München, 1996, I: Text 616 p. + 243 ilustrații; II: 30 anexe conștând în planșe duble. Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte, Band-49 (Nicolae Gudea) . . 873—875

CRONICĂ

- x x x Membrii onorifici ai Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei: John Nandriș; Hans Bögli . . . . . 879—897
(Ehrenmitglieder des Nationalmuseums Siebenbürgens — John Nandriș; Hans Bögli) . . . . .
- CONSTANTIN POP, Cronica activităților secțiilor de arheologie ale Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (1994) . . . . . 899—908
(Tätigkeit der Abteilungen Archäologie des Nationalmuseums für Geschichte Siebenbürgens (1991)) 908
- x x x Linii directoare pentru sistemul de publicare în revista „Acta Musei Napocensis” . . . . . 909—910
(Richtlinien und Abkürzungsverzeichnisse für Veröffentlichungen der „Acta Musei Napocensis”) . . . . .

Prescurtări bibliografice

(Abbréviations bibliographiques. Abkürzungen) . . . . . 911—917